

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. XII. De adventu Regis, & de coronatione, & fuga ejus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

set, haud aliâ re magis, quàm religionis fide distinguentis, ac nihil prius quàm Catholicus, an hæreticus quisque esset, quærentis: & nos quidem cùm ingenium vniuscujusque morésque, tum quæ inter ipsos conjunctiones, atque vnde vnitæ, quæ item similtates, quæ inimicitia, quibus ex causis; qui verum studium Regi in comitiis præstitissent, qui adversati palàm fuissent, quorum probata fides, quorum suspecta fraus esset, qui statim admovendi rebus, qui spe alendi, qui denique cavendi, quique amplectendi viderentur, abunde disseruimus. Atque hæc nosse Regi adèò jucundum fuit, vt scripto comprehensa tradi vtique sibi voluerit; nec destitit inde, vt quidquid in deliberationem venisset, à nobis quid sententiæ haberemus, exquirere.

*De adventu Regis, ac de diademate illi
imposito, ac de fuga ejusdem.*

CAPUT XII.

TRIGESIMO inde die Cracoviam est ventum; ad primos Regni fines Francofordium inter, & Mieseriziam Cujaviensis Episcopus, & decem cum eo Principes à Senatu legati, advenientem acceperunt Regem frequenti, ac splendido comitatum agmine: multi enim Nobiles Poloni, alii privatim officium in Regem occupantes,

alii Legatos secuti, cum delectis quisque equitum turmis aderant. Conspetto Rege equitatus flexit ad dexteram, omnésque collium clivos, quantum patebat conspectus, & erant ad quindecim millia equitum, extensis longo ordine alis occupavere. In sinistra Germani constitere, tria millia equitum erant, Regem honoris, ac præfidii causâ profecuti, ac redituri domum perrexere, & ipsi intra suos fines aciem struxere, ostentaveréque Regi. Utrosque spectantibus nihil simile videbatur: Germanis graves equi, & in sua terra nati, ac fere nigri, nigræ ocreæ, nigra vestis, brevísque, & vniufmodi: ipsi item vultus nigri, & incultâ, ac promissâ barbâ truces: vnde eorum linguâ *Suarzreitri* dicuntur: arma quoque eadem omnibus, oblongus gladius, ac bini equorum ephippio pendentes sclopi, & quidem præter hæc ferreum malleum eodem ephippio suspenderant. Apud Polonos cuncta variabant, non equi, non cultus, non armatus idem, equis ipsis nec color, nec genus vnum, & quamquam equorum nulla feracior terra, tamen tanto eorum studio gens tenetur, vt è Thracia, ex Italia adducti, ac magno comparati pretio multi viferentur, quibus nobiliores Equites infidebant, aut sine sessorum in pompam loris ab agasonibus ducebantur. Ornatu quoque multiplex, aliis patrius, aliis Ungaricus, aliis Scythicus, permultis Italicus, quibusdam & Gallicus: tanta genti inest libido exteros imitandi: eadem in armis dissimilitudo, his Scytharum

tharum pharetra, & arcus, & acinaces; illis Epirotica hasta, & longum, & in alæ modum scutum; alteri lorica, & galea; paucis graviora arma; ut enim variâ, ita levi omnes, & expeditâ ad cursum, agitationemque equorum armaturâ lætantur. Ne in corporis quidem cultu similes erant; quidam capite tonso, quidam raso; capillati alii, brevis aliis coma; promissa his barba, illis præter superius labrum penitus abrafa: cunctis ad eum ferè habitum sese affingentibus, quem in suos quisque fines attingentibus populis conspexissent. Sed hæc ipsa varietas hanc in cærulea veste turmam, illam in viridi, aliam in rubra, omnes variarum ferarum pellibus, & serico, & auro splendentes, totamque versicolore aciem procul spectantium oculos quâdam admiratione tenebat. Et Henricus illo aspectu militarium virorum, atque illo omni in honorem sui apparatu, & mixto tubarum cantu, ingentibus, lætisque clamoribus, quibus latè cuncta personabant, venerantium, ac veluti amplectentium advenientem Regem suum, ad eum est delectatus, ut tum demum Regem se sibi visum esse fateretur. Cujavienensis Episcopus, cæteri que Legati coronâ nobilium juvenum circumdati viso Rege omnes equis descenderunt, & ipse conspectis iis propius accedens exilivit equo, summittentésque se ad genua, patre Episcopo appellato, perhumaniter singulos est amplexus. Hic habitis mutæ gratulationis orationibus, datâque iis, qui adire volue-

runt dexterâ, repetitis equis, ac Germanis cum donis domum dimissis, ire perrectum est, adeò lætis aspectu, oratione, comitate novi Regis omnibus, vt secunda illi, faustâque non sonu vocis, plausûque magis, quàm animis, & votis precarentur. Incessit inde per confertas multitudine vias, offusis vndique ex vrbibus, agrisque virorum, mulierûmque agminibus, passimque Nobilibus cum instructis equitum turmis occurrentibus, & Cracoviam sub finem Februarii pervenit. Atque hîc biduo pòst, nequicquam variâ arte rem impredientibus hæreticis, qui per speciem muniendæ libertatis, novas ei imponere leges, & Regiam vim novis arctare, constringeréque vinculis cupiebant, diadema Regi solemnî ritu ab Archiepiscopo Gnesnensi est traditum; neque enim verè Rex quisquam, nisi illo accepto insigni, legibus eorum habetur. Tum de præmiis pro cuiusque merito dandis, & quæ tum præfecturæ, aut loca in Senatu vacua morte Senatorum essent, supplendis, aliisque publicis muneribus distribuendis agi est cœptum. Etenim eo biennio, quod propè ab excessu Augusti ad adventum ejus intercesserat, multi suo functi fato facultatis aliquantum remunerandi, quibus maximè delati Regni gratiam habebat, reliquerunt. Et ille quidem largè, ac munificè omnia est dilargitus. Sed cùm hominum cupiditati, ac spei Respublica nihil sufficeret, & quæ dari poterant longè petentium, & pro debitis poscentium numerus supe-

raret, præter præsentis pecuniæ magnam vim, etiam de privatis suis vectigalibus Gallicis annua stipendia constituere permultis est coactus, ut hæreticorum quoque, & eorum, qui dignitati, ac Regno illius adversati fuerant, plerique ab facili, & neminem liberalitatis suæ expertem dimittere cupiente multa abstulerint. Nec tamen assequi ut cujusquam expleret spem potuit, etiam qui magna acceperunt, majora deberi sibi, ut de se quisque amplè, ac prolixè judicat, prædicantibus. Audire tum fuit graves, acerbâsque voces querentium gratiam sibi pro merito non redditam, & suis præmiis adversarios suos inflatos cerni indignantium. Et qui modò manus ad cælum tendentes gratias Deo agebant, quòd creandi eum Regem mentem Polonis dedisset, ipsùmque haud secus, quàm divinitus datum sibi, studiis, laudibusque ferentes colebant, & gloriabantur nullâ privatim spe, sed vnicâ Reipublicæ charitate juvenem florentem annis, vetustâ Regum stirpe, Regiis ipsum animis, ex longè gentium diffusa terra ad Regnum accersivisse; tum veluti alii repente homines facti, seque, suùmque infelix studium, & data suffragia execrabantur: adeò rem publicam verbis jactamus, re fructui esse eam nobis omnes volumus. Sed ubi nihil ampliùs, quod donaret, superfuit Regi, & eum proVectum studio bonitatis, ac beneficentiæ sua quoque dilargitum, magnùmque alienum æs contractum constitit, damnatis querelis suis ad novam gratiam

per obsequia, & cultum Regis promerendam, & priores spes novis officiis tuendas pro se quisque animum convertit. Jam Rex dimisso concilio, quod ad diadema ei imponendum frequentissimum Cracoviam convenerat, cum iis Senatoribus, qui huic consilio maximè visi sunt idonei, de bello inferendo Moscoviæ deliberabat, videbaturque Regni sui fundamenta bene, ac firmiter posuisse, cum repente properi è Gallia nuncii alii super alios attulere, Carolum Regem tabe consumptum diem suum obiisse, & Alansonium minorem fratrem, Rege Navarræ, hæreticisque impulsoribus, res novas moliri, ægréque à matre coërceri, quæ custodibus cum firmo præsidio militum appositis vtrumque apud se veluti captos asservaret: sed rem maturum reditum ejus exposcere, neque sicunctetur, aut impediatur, credi motum Galliæ sustineri diu posse; matrisque omnes litteræ filium obtestabantur, vt posthabitis omnibus rebus, quâcumque ratione posset, celeriter se Poloniâ explicaret; ipsâ enim suspicione non futurum in potestate sua discessum, magno pere spem, cupiditatémque incitari Ugonotorum, & vehementer ab iis fratrem ad capeendam fortunam, quæ offerretur, vacuum invadendi Regnum sollicitari. Confusus re subitâ Rex noctu cum paucis Gallis, quos fidelissimos habebat, summotis aliis, quid factô opus sit consultat; & cum pro nihilo jam Poloniæ Regnum duceret, nec discessui, ac celeritati quid prævertendum

censeret, ex eorum sententia nocturnæ fugæ con-
 silium cepit. Posterâ die avertendæ suspitioni
 adeuntes, solantésque luctum suum Polonos be-
 nignè affatur, rediisse ad se jure hereditario Re-
 gnum Galliæ, eoque statu res ibi esse, vt præsen-
 tem se magnopere desiderent; ad eas consti-
 tuendas ^{ex}currendum sibi necessariò in Galliam
 esse: sed ita meritos de se, ac de nomine
 suo Polonos esse, vt eos charitate æquare patriæ
 suæ deberet, nec minorem sibi ejus, ad quod ac-
 citus, quàm in quo natus Rex esset, curam Re-
 gni habendam; eos ergo se, quæ ratio regendæ
 Reipublicæ, dum ipse abfuerit, statuenda sit,
 consulere. Qui eum creandi Regem auctores fue-
 rant, summâsque de eo spes ceperant, mœren-
 tes, attonitísque similes stabant; cæteri pro cu-
 jusque habitu animi sententias variabant. Omnes
 respondere, statui de re tanta, nisi in concilio
 gentis nihil posse; dimittendos extemplò per
 Provincias, qui conventum Cracoviam indice-
 rent. Et Rex quidem ita fieri jussit. Nocte inse-
 quenti claudi Regia cubicula, ac manè admitti
 neminem; siqui adire velint, ægritudine, ac lu-
 ctu fessum Regem quietem capere respondere
 janitores Galli jubentur. Ipse cum decem admo-
 dum comitibus, quo noctis tempore altior om-
 nes somnus habet, posticâ Regiæ parte egressus
 præparatos equos conscendit; & vbi excessere
 vrbe, quantum ire equi poterant calcaribus
 subditis, rapiunt iter. Pernox luna erat, & fortè

puer in area Regiæ transeuntem agnoverat Regem, dominóque narraverat. Is primò dicta pueri est aspernatus; sed vbi iterare iusso signa, quibus agnitum sibi aiebat Regem, fides affirmanti fuit, metuens ne ipse contra Rempublicam fecisse argui posset, si rem tantam Senatores celasset, vel vanæ rei auctorem esse, quàm veram non indicasse tutius ratus, sub lucem Tencinii comitem Principum vnum adiit. Ille domo egressus rem cum aliquot Senatoribus communicat: nulli quicquam credi, aut agi temerè placuit; Tencinium ipsum pergere in Regiam, & rem explorare jubent. (& erat fortè ille cubiculo Regis præpositus, quamquam ei muneri exercendo nondum adhibitus) Orto jam sole & ipse Regiam intravit, & totam peruasit urbem rumor conscisse fugam Regem, & concursus in Regiam cœptus est fieri. Janitores excitati à Tencinio, quæ præcepta erant sibi de claudendis foribus, ne quis quiescentem turbaret Regem, edixere. Tum haud dubia res visa, & Tencinius Regis cubiculum irrupit, nec aliud in eo, quàm binas super mensa litteras, ad Senatum alteram, alteram ad Cujaviensem Episcopum scriptas invenit, quibus causam consilii sui Rex reddebat, negans aliter vtriusque Regni rationibus consuli potuisse. Tum re vulgatâ discursus per urbem, ac trepidatio ingens fuit, & pro se quisque arreptis equis, fugientem persequi Regem Poloni, vt retinerent, Galli, vt sequerentur. Sed ille spatium nactus multum

antecefferat viæ, nec eum antè adeptus est quifquam, quàm extra Poloniæ fines in Slesiam evafisset; nam Cracovia paulò plus vnius diei itinere ab iis finibus abest. Polonos suppliciter vt maneret deprecantes redire Cracoviam, ac renunciare Senatui iuffit, fe nifi fummis patriæ neceffitatibus ad id confilium non descendiffe, fed brevè constitutis Galliæ rebus in Poloniam rediturum, ac benignè omnes appellatos, flentes plerosque, ac fuam fortunam incufantes dimiffit. Poloni in priores revoluti difficultates, cùm stare diu Rempublicam eorum non poffe fine Rege sentirent, legatione ad eum in Galliam miffâ, renunciâtâque, vbi reditum ejus desperarunt, habitis iterum comitiis, fed nequaquam concordîâ pari peractis, duos Reges crearunt. Pars maxima Senatûs litteris, legationibus, donis conciliata Maximilianum Cæfarem, Nobilitas reliqua Stephanum Bathorem Transsylvania Principem Regem dixit. Is cunctantem Cæfarem, & tantùm vanas spes fui ostentantem confilio, ac celeritate antevertit, & Poloni eum vel modico popularium præfidio Poloniam ingreffum, relicto Cæfare, quem nihil aufurum sperabant, Regem omnes acceperunt. Henricus Gallis, quos Cracoviæ reliquerat, fe subinde afsequentibus, & ipsis quoque Regulis, quorum per agrum iter habebat, feffe officii caulâ associantibus, haud indecorum jam Regi agmen trahens, Viennam petebat adeò contento cur-

su, seu cura Galliaē vrgeret, seu spatium de se
hostiliter quicquam consulendi Germanis præri-
piens, vt ad Maximilianum simul & excessisse
Poloniâ, & appropinquare Viennam eum alla-
tum sit. Latè vtrumque Maximilianus audivit,
ac ausos è suis quosdam suadere, æmulum fami-
liæ, Regniq̃ue comprehendendum, custodien-
dumq̃ue, nec antè dimittendum, quàm Poloniæ,
Galliaēque res arbitrio suo constituisset, non re-
pulit modò violandi communem gentium fidem,
& fœderum, & hospitii jura fallendi auctores,
sed acribus verbis castigatos etiam impudentiæ
redarguit, abeunti in Galliam, Poloniâmq̃ue re-
linquenti Henrico vel aureos pontes faciendos
esse ferens. Itaque missis extemplò, qui Rodul-
phum, & Ernestum majores natu filiorum ex Un-
garia accirent, ipse curru vectus (erat enim pe-
dibus æger) obviâ Henrico processit, eumque
transmittentem Danubium in citeriori ripa oppe-
riens accepit tantâ comitate, vt contentio Re-
gum alterius alterum præferre sibi honore cupien-
tium fuerit. Et Maximiliano quidem in obeun-
dis omnibus humanitatis officiis mira inerat dex-
teritas, mira in omni sermone comitas. Cultus
ergo splendidè, ac liberaliter ab eo Henricus
per Styriam, Carinthiâmq̃ue in Forum-Julii,
atque in Italiam magnis itineribus transcendit,
nec antè de instituto cursu remisit, quàm Vene-
tias venit. Hic, concurrentibus vndique ad eum
Italiaē Regulis, legationibûsq̃ue, aliquot substitit
dies,

dies, tantis à civitate omnis benignitatis, atque *municentia* cultrice honoribus, tantisque omnium ordinum studiis acceptus, habitusque, ut cum nullum neque in ipsum venerationis, & obsequii, neque in comites ejus humanitatis, atque hospitii prætermitteretur genus, vnius humani, & comis amici, atque hospitis animum induisse vniversa illa civitas videri potuerit; atque hinc profectus Henricus in Galliam est reversus.

magnificentie

De eodem Commendono.

CAPUT XIII.

SED vt & ipsi aliquando revertamur, vnde nos Poloniae res abstulerunt, de Commendoni fide, ac sapientia tanta apud hunc Regem opinio fuit, & fama, quæ de illo in Galliam pervaserat, accepta, & Polonorum prædicatione confirmata, vt neque nomen ejus, nisi magno cum honore vsurparet vnquam, & omnia sibi Regnum intranti, accipientique è sententia evenisse memorans, vnum exciperet Commendoni è Polonia discessum; cuius studio eò provectus est, vt Pontificem Maximum per litteras rogare, ac summis contendere precibus non dubitarit, vt nomine legationis eum ad se in Poloniam remitteret, cuius operam, & consilium vniverso regimini rerum adhiberet. Et mecum de eadem